

Etusivu>Sinun oikeutesi>Perusoikeudet>Mistä saan apua?>Toimivaltaiset tuomioistuimet ja elimet>**Perusoikeudet**

Perusoikeudet

Euroopan unionissa perusoikeuksien suoja on taattu sekä kansallisella tasolla jäsenvaltioiden perustuslaillisten järjestelmien puitteissa että EU:n tasolla perusoikeuskirjan nojalla.

Strasbourgissa, Ranskassa, sijaitseva Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei ole EU:n toimielin vaan Euroopan neuvoston instituutio. Se on korkein taho, joka ratkaisee väitetyt Euroopan ihmisoikeussopimukseen kohdistuvat loukkaukset.

EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetaan erilaisia yksilöille kuuluvia oikeuksia ja vapauksia. Joukkoon kuuluu sekä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuvia oikeuksia ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa vahvistettuja oikeuksia että muita oikeuksia ja periaatteita, joiden juuret ovat EU:n jäsenvaltioiden perustuslaillisissa perinteissä tai muissa kansainvälisissä sopimuksissa.

Perusoikeuskirjan ovat laatineet kaikkien EU:n jäsenvaltioiden hallitusten ja parlamenttien edustajat. Siinä vahvistetut perusoikeudet, kuten sananvapaus ja uskonnonvapaus sekä taloudelliset ja yhteiskunnalliset oikeudet, perustuvat yhteisiin eurooppalaisiin arvoihin ja perustuslaillisiin perinteisiin. Lisäksi perusoikeuskirjassa käsitellään uudempia, ns. kolmannen sukupolven oikeuksia, kuten oikeus tietosuojaan ja oikeus hyvään hallintoon.

Jos katsot, että perusoikeuksiasi on loukattu, voit hakea apua jäsenvaltioissa eri toimielimiltä tai viranomaisilta tai tiettyjen edellytysten täytyessä myös EU:n toimielimiltä.

Tässä osiossa kerrotaan, mihin voi ottaa yhteyttä, jos kokee perusoikeuksiaan loukatun. **Tietoa kunkin jäsenvaltion oikeusjärjestelmästä saa napsauttamalla kyseisen valtion lippua.**

Kansallisella tasolla

EU:n perusoikeuskirjaa sovelletaan jäsenvaltioihin vain silloin kun ne panevat täytäntöön EU:n oikeutta. Jäsenvaltioiden lainsäädäntö-, täytäntöönpano- ja oikeusviranomaisilla on velvollisuus noudattaa perusoikeuskirjaa vain silloin kun ne panevat täytäntöön EU:n oikeutta ja erityisesti kun ne soveltavat EU:n asetuksia tai päätöksiä tai saattavat EU:n direktiivejä osaksi kansallista lainsäädäntöä. Jäsenvaltioiden tuomioistuimilla on EU:n tuomioistuimen johdolla valtuudet varmistaa, että jäsenvaltiot noudattavat perusoikeuskirjan määräyksiä, ainoastaan silloin kun asia koskee EU:n oikeuden täytäntöönpanoa.

Jos tilanne ei liity EU:n oikeuden täytäntöönpanoon, on jäsenvaltioiden viranomaisten ja tuomioistuinten tehtävä vastata perusoikeuksien noudattamisesta.

Jos perusoikeuskirjaa ei sovelleta, perusoikeudet taataan kansallisella tasolla jäsenvaltioiden perustuslaillisten järjestelmien nojalla. Jäsenvaltioilla on perusoikeuksia koskevat kattavat kansalliset säännöt, joiden noudattamista valvovat kansalliset tuomioistuimet.

Kaikki jäsenvaltiot ovat sitoutuneet Euroopan ihmisoikeussopimukseen riippumatta siitä, mitä velvollisuuksia niille kuuluu EU:n oikeuden nojalla. Siksi yksittäiset kansalaiset voivat viime kädessä ja käytettyään kaikki kansalliset oikeussuojakeinot nostaa kanteen Strasbourgissa, Ranskassa, sijaitsevassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, jos he katsovat jäsenvaltion loukanneen jotakin heille Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattua perusoikeutta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on laatinut [tarkistuslistan](#), jonka avulla kanteen nostamista harkitsevat voivat selvittää, voidaanko heidän kanteensa ottaa käsiteltäväksi.

EU:n tasolla

Euroopan komission rooli

EU:n perusoikeuskirjaa sovelletaan kaikkeen EU:n toimielinten toimintaan. Komission tehtävänä on varmistaa, että sen lainsäädäntöehdotuksissa noudatetaan perusoikeuskirjan määräyksiä. Kaikki EU:n toimielimet (erityisesti Euroopan parlamentti ja neuvosto) vastaavat osaltaan siitä, että perusoikeuskirjaa noudatetaan lainsäädäntömenettelyn kaikissa vaiheissa.

Perusoikeuskirja velvoittaa jäsenvaltioita vain silloin kun ne panevat täytäntöön EU:n oikeutta. Jos yksittäinen kansalainen katsoo, että kansallinen viranomainen on loukannut perusoikeuskirjaa EU:n oikeuden soveltamisen yhteydessä, hän voi tehdä asiasta kantelun komissiolle, jolla on toimivalta aloittaa rikkomusmenettely kyseistä jäsenvaltiota vastaan.

Komissio ei toimi lainkäyttöelimenä eikä käsittele kansallisten tai kansainvälisten tuomioistuinten päätöksiä muutoksenhakutuomioistuimena. Se ei myöskään periaatteessa tutki yksittäisen asian sisältöä, paitsi jos tämä on tarpeen, jotta se voi varmistaa, että jäsenvaltiot soveltavat EU:n oikeutta asianmukaisella tavalla. Varsinkin jos komissio havaitsee laajemman ongelman, se voi ottaa yhteyttä kansallisiin viranomaisiin ja pyytää näitä korjaamaan sen, ja viime kädessä se voi nostaa jäsenvaltiota vastaan kanteen unionin tuomioistuimessa. Näiden menettelyjen tarkoituksena on varmistaa, että kyseinen kansallinen lainsäädäntö – tai kansallisten hallintoviranomaisten tai tuomioistuinten käytäntö – on EU:n oikeudessa asetettujen vaatimusten mukainen.

Euroopan unionin tuomioistuin

Luxemburgissa toimiva Euroopan unionin tuomioistuin on Euroopan unionin toimielin. Sillä on ylin valvontavalta suhteessa perussopimukseen, perusoikeuskirjaan ja EU:n oikeuteen. Sen tehtävänä on varmistaa, että niitä tulkitaan ja sovelletaan samalla tavoin kaikkialla unionissa ja että EU:n toimielimet ja jäsenvaltiot noudattavat EU:n vaatimuksia.

Jos yksittäinen kansalainen tai yritys katsoo, että jokin suoraan häneen tai siihen vaikuttava EU:n toimielinten toimenpide loukkaa perusoikeuksia, kansalainen tai yritys voi viedä asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tiettyjen edellytysten täytyessä tuomioistuin voi peruuttaa kyseisen toimenpiteen. Yksittäinen henkilö ei kuitenkaan voi nostaa unionin tuomioistuimessa kannetta toista henkilöä (luonnollista tai oikeushenkilöä) eikä myöskään jäsenvaltiota vastaan.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

Lissabonin sopimuksen voimaantulo edellyttää, että Euroopan unioni liittyy Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Kun tämä prosessi on saatu päätökseen, yksilöt, jotka katsovat EU:n loukanneen perusoikeuksiaan, voivat – kansalliset oikeussuojakeinot käytettyään – viedä asiansa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsiteltäväksi. Tästä menettelystä tulee uusi tuomioistuinvalvonnan muoto perusoikeuksien suojelemiseksi EU:ssa.

Päivitetty viimeksi: 18/01/2019

Tätä sivustoa ylläpitää Euroopan komissio. Sivuston tiedot eivät välttämättä edusta Euroopan komission virallista kantaa. Komissio ei ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. EU:n sivustoihin sovellettavat tekijänoikeussäännöt löytyvät oikeudellisesta huomautuksesta.